

GLIVE V KRAJINSKEM PARKU TIVOLI, ROŽNIK IN ŠIŠENSKI HRIB

V Sloveniji evidentirano uspeva vsaj 5.235 vrst gliv (Ogris, 2021). Od teh ima skoraj 3.000 vrst tudi slovensko poimenovanje (Poler in sod., 1998; ZGDS, 2001). Za območje **Krajinskega parka Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib** je skupno **evidentirano pojavljanje vsaj 1.250 vrst gliv**. Historični podatki o glivah tega območja sicer vključujejo navedbe vse od leta 1886 dalje.

Celovita inventarizacija gliv za zavarovano območje ni bila izvedena.

Gozdovi brez gliv ne bi bili takšni, kot jih poznamo. **Za zdravo delovanje gozdnih ekosistemov**, tudi urbanih gozdov, kot so npr. mestni gozdovi, ter dreves v parkih in naseljih, **so glive ključnega pomena**. **Za zdrav in vitalen gozd** je ključna bogata povezava dreves s t. i. mikoriznimi vrstami gliv.

Kaj to pomeni? V tleh se na vse strani razrašča nitasto omrežje, ki tvori podgobje oz. micelij gliv. To s koreninami dreves tvori poseben **odnos vzajemnih koristi** – simbiozo, v kateri glive drevesom zagotavljajo boljšo preskrbo z bistvenimi hranili in izrazito povečajo sposobnost rastline za absorpcijo oziroma privzem mineralov. Gliva od rastlinskega partnerja dobiva glavne produkte fotosinteze – sladkorje. Gozd z vzpostavljeno bogato mikorizo v tleh je tudi odpornejši na izjemne vremenske razmere idr. stresne dejavnike.

Obiskovalcem gozdov, travnikov, pašnikov idr. življenjskih okolij, kjer uspevajo glive, so najbolj poznane t. i. makromicete – to so glive, katerih trosnjake oz. gobe lahko opazimo s prostim očesom. V nadaljevanju navajamo gobe, ki jih lahko najpogosteje opazimo na območju Krajinskega parka Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib.

Pozimi rastoče zimske panjevke (*Flammulina velutipes*) uspevajo na trohnečih panjih listavcev. V času zimske odjuge se predvsem na trohnečem lesu bukev pojavljajo bukovi ostrigarji (*Pleurotus ostreatus*). Zgodaj spomladi nižinske predele gozda krasijo rdeče obarvane čašice (*Sarcoscypha* sp.), na mokrotnih tleh mokrišč se pojavljajo številne majhne zaprtotrosnice, kot so npr. kelihovci (*Ciboria* sp.), lončevke (*Mollinia* sp.), kosmičevke (*Lachnellula* sp.) in kocinovke (*Dascyphella* sp.). Marca in aprila se na gozdnih tleh pojavijo prve rdečelistke (*Entoloma* sp.), skledice (*Peziza* sp.), čeladice (*Mycena* sp.), korenovci (*Gymnopus* sp.) in gobe iz družine tintark (Coprinaceae).

Pozno spomladi lahko v gozdovih opazimo prve livke (*Clitocybe* sp.), stožke (*Conocybe* sp.), žveplenjače (*Hypholoma* sp.), črnivke (*Psathyrella* sp.) in na najbolj toplih legah tudi prve golobice (*Russula* sp.), mlečnice (*Lactarius* sp.) ter gobane (*Boletus* sp.).

Jeseni pričnejo rasti prve polževke (*Hygrophorus* sp.), kolobarnice (*Tricholoma* sp.), koprenke (*Cortinarius* sp.), grive (*Ramaria* sp.), na kislih gozdnih tleh se v večjem številu pojavljajo tudi ježki (*Hydnum* sp.), ježevke (*Hydnum* sp.), lisičke (*Cantharellus* sp.), trobente (*Craterellus* sp.) in sehlice (*Marasmius* sp.).

Posebno pozornost vzbujajo tudi vrste, ki se pojavljajo na lesu - t. i. lignikolne vrste. Spomladi in jeseni lahko ob vznožjih borovcev opazimo velike trosnjake borovih glivcev (*Sparassis crispa*), na padlih vejah zlahka opazimo vpadljive lesenjače (*Xylaria* sp.), ploskocevke (*Trametes* sp.) in slojevke (*Stereum* sp.). Jeseni lahko tako v gozdu kot izven njega na koreninah dreves in trohnečih panjih opazimo tudi pojavljanje [mravnice](#) (*Armillaria* sp.), ki s svojim encimskim delovanjem povzročajo napredujočo trohnobo lesa. Praktično skozi vse leto lahko na [trohnečih panjih oz. štorih](#) opazimo številne vrste gliv, ki s svojim

encimskim delovanjem prispevajo h končnemu razkroju lesa in ključno **sodelujejo pri kroženju snovi** ter vračanju hranil v tla, s čimer **omogočajo novo rast in življenje**.

Značilna oblikovana podoba mestnega parka Tivoli, kjer za razliko od gozdnega dela krajinskega parka uspevajo številne okrasne grmovne in tujerodne oziroma eksotične drevesne vrste, se odraža tudi v specifični vrstni sestavi gliv. Gobe, ki jih lahko opazimo v mestnih parkih, veljajo za svojevrsten okras urbanega okolja in lahko predstavljajo pomemben prispevek k estetski izkušnji obiska območja.

Zaradi pogostih mehanskih poškodb parkovnih dreves, do katerih prihaja ob košnji, premikih vozil in vzdrževalnih delih v parku, obešanju različnih predmetov in pripomočkov na drevje ter gosti zasaditvi istih drevesnih vrst, so slednja podvržena tudi trohnobnemu delovanju saprobiontskih in parazitskih gliv kot so npr. pološčenke (*Ganoderma sp.*), plutači (*Phellinus sp.*), luskinarji (*Pholiota sp.*), lepoluknjičarji (*Laetiporus sp.*), luknjači (*Inonotus sp.*) in npr. cevače (*Fistulina sp.*). Zaradi potencialnega povzročanja gospodarske škode so pomembne tudi glive, ki na listih, iglicah idr. delih dreves povzročajo številne bolezni. Če gre zaradi delovanja saprobiontskih in parazitskih gliv v gospodarskih gozdovih predvsem za potencialno poslabšanje njihove lesnoproizvodne funkcije, so parkovna drevesa v prvi vrsti izpostavljena zmanjšanju estetske funkcije ter potencialno tudi zmanjšani vitalnosti dreves. Za pravočasno odkrivanje in čim hitrejšo odpravljanje le teh je **ključnega pomena redno spremljanje dreves s strani certificiranih strokovnjakov arboristike**.

Travniške in njivske površine v krajinskem parku gostijo vse manj vrst gliv, kar je posledica splošnega onesnaženja okolja v preteklosti in intenzifikacije kmetijstva, vključno s povečanim vnosom pesticidov v tla. Neonesnažena tla, kjer je bila vsebnost hranil, kot so npr. dušikove in fosforjeve spojine, zelo nizka, so še nekaj desetletij nazaj nudila življenjsko okolje glivam kot so senožetne prašilke (*Bovistella utrififormis*), rdečelistke (*Entoloma sp.*) in vlažnice (*Hygrocybe sp.*). Slednje na območju krajinskega parka dandanes najdemo le še mestoma v močvirnih gozdovih, kakršni so npr. sestoji črne jelše.

Z naravovarstvenega vidika sta najpomembnejši dve skupini gliv.

Prva so glive, ki značilno uspevajo na zelo starih drevesih in so t. i. **pokazateljice starorastnih gozdov**. Na območju krajinskega parka tako še vedno uspevajo vrste, kot so npr. bakrenasta pološčinka (*Ganoderma pfeifferi*), roseči luknjevec (*Pseudoinonotus dryadeus*), jetrasta cevača (*Fistulina hepatica*), vonjava zlatoluknjičarka (*Auriporia aurulenta*) in žafranasti mehkopor (*Hapalopilus croceus*). Slednji je tudi globalnega naravovarstvenega pomena.

Druga skupina so **glive, vezane na mokrotna tla prehodnih barij in njihovih povirij**.

Mnoge izmed teh uspevajo le na neonesnaženih območjih, s stoječo ali počasi tekočo vodo. Njihov obstoj lahko ogrozi že najmanjši vnos pesticidov ali drugih toksinov v tla, tudi v vplivnem območju v neposredni bližini. Najbolj značilne vrste tovrstnih mokrotnih tal so npr. močvirnska kapica (*Mitrula paludosa*), oranžna potočka (*Vibrissea truncorum*) in potočna žebljarka (*Cudoniella clavus*). Da je funga - to so glive, ki uspevajo na nekem območju - Krajinskega parka Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib slabo raziskana, pričajo tudi nedavne najdbe mokriščnih vrst, kot sta npr. ozkotrosna žebljarka (*Cudoniella tenuispora*) in temnoroba potočka (*Vibrissea filisporia*), katerih najdbi predstavljata prvi podatek za celotno Slovenijo (Šparl in Zupan, 2019). S ciljem boljšega poznavanja pestrosti gliv v krajinskem parku smo pristopili tudi k organizaciji vsakoletnega **strokovnega srečanja mikologov**, katerega bistven del je tudi spoznavanje tukaj rastočih vrst gliv. Vabljeni k ogledu utrinkov

srečanja ([2021](#), [2022](#)).

Glede na številčno zastopanost evidentiranih vrst v posameznih rodovih gliv prevladujejo koprenke (*Cortinarius sp.*), ki jim sledijo: golobice (*Russula sp.*), mlečnice (*Lactarius sp.*), kolobarnice (*Tricholoma sp.*), gobani (*Boletus sp.*), polževke (*Hygrophorus sp.*) in mušnice (*Amanita sp.*).

Na območju Krajinskega parka Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib je skupno evidentiranih 71 ogroženih vrst gliv, od tega je potrjeno uspevanje 18 vrst, uvrščenih na [Uredbo o zavarovanih prostoživečih vrstah gliv](#) (Uradni list RS, št. 58/2011) in 46 vrst uvrščenih na [Rdeči seznam gliv](#) (Uradni list RS, št. 42/10).

Občutljivost gliv za zračno onesnaženje (npr. kisel dež), kemično onesnaženje tal, spremembo hidrološkega režima in načina rabe tal lahko s pridom uporabimo za prikaz stanja okolja. Pravimo, da so **glive bioindikatorji stanja okolja**. Velika vrstna pestrost in številčno pojavljanje njihovih trosnjakov so med drugim tudi odličen pokazatelj kakovostnega življenjskega okolja ljudi.

Viri:

Ogris N. (ur.). 2019. Podatkovna zbirka gliv Slovenije Boletus informaticus. Ljubljana, Gozdarski inštitut Slovenije (datum poizvedbe 10.07.2019).

Ogris, N. (ur.) (2021): Podatkovna zbirka gliv Slovenije Boletus informaticus: Poizvedba števila taksonov in števila vrst v zbirki. Ljubljana, Gozdarski inštitut Slovenije (16.11.2021).

Poler, A., Križaj, I., Vrščaj, D., Boh, A., Boh, P. B., Stropnik, Z. (1998): Seznam gliv Slovenije. Zveza gobarskih društev Slovenije. Ljubljana, 120 str.

Pravilnik o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam. Uradni list RS, št. 42/10.

Šparl, L. (2016): Glive v sestoji črne jelše (*Alnus glutinosa*) na Turnišču pri Ptujju. Mag. delo. Univerza v Mariboru, Fakulteta za naravoslovje in matematiko, Oddelek za biologijo. 126 str.

Šparl, L.; Zupan, E. (2019): First records of two ascomycete fungi (Ascomycota) for Slovenia. *Natura Sloveniae* 21 (2): 5-11.

Uredba o zavarovanih prostoživečih vrstah gliv. Uradni list RS, št. 58/2011.

Zveza gobarskih društev Slovenije (2001): Dodatek k SGS 1998. Pridobljeno dne 25. 10. 2021 s: <https://www.gobe-zveza.si/literatura-mzs/>